

ИЗЛИЗА ОТ 1900 ГОДИНА

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОФИЦИАЛНО ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА – БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ

ГОДИНА СХІХ, БРОЙ 23

СОФИЯ, 1-15 ДЕКЕМВРИ 2018 г.

ЦЕНА 0,70 лв.

e-mail: sinizdat@gmail.com

www.facebook.com/Synodalpress/

Църква и общество

Българската православна църква с участие в международна конференция в Брюксел против насилието срещу жените

стр. 3

Достойни архиереи на БПЦ

• Старозагорски митрополит **Методий (Кусев)** (1838-1922)

стр. 1-7

• Неврокопски митрополит **Борис** (1888-1948)

стр. 4-5

Колонка на редактора

Доверие и любов

стр. 5

Църковно изкуство

Време за преоткриване на православно българско академично църковно изкуство на ХХ в.

стр. 1-8

БОГОСЛОВСКИ ФОРУМ

Велички епископ МЕТОДИЙ (Кусев): Християнската нравствена просвета и българското училище

Кратки биографични данни

Тодор Кусев е виден просветен деец и борец за църковна независимост на българите през XIX век. Той е делегат на Пелагонийската епархия на Първия църковно-народен събор в Цариград през 1871 г. и представител на българите от Македония. Тодор Кусев е представител на българските църковни общини от Битоля и Прилеп в заседанията на църковния събор. Той участва и в избрането на първия български екзарх Антим I през февруари 1872 г., а след това влиза като член и в Екзархийския съвет, учреден през декември 1873 г. на мястото на разпуснатия Църковно-народен събор.

Като учител и просветен деец още от борбите на българите в родния град Прилеп и след това в Цариград Тодор Кусев решава да поеме по пътя на монашеството, като приема името Методий, под духовното ръководство на българския екзарх. От този момент той продължава да работи неуморно за укрепване, развитие и разширяване на църковно-просветното и училищното дело в големия диоцез на Българската екзархия и да подкрепя църковното дело в родния си град Прилеп.

На стр. 7

ДОСТОЙНИ АРХИЕРЕИ НА БПЦ

Тържества по повод 130-ата годишнина от кончината на екзарх Антим I

Със заупокойна св. Литургия и панихида в памет на блаженпочившия български екзарх Антим I бе отбелязана 130-ата годишнина от кончината на приснопаметния йерарх. Възпоменателните чествания се състояха в град Видин.

Богослуженията бяха предстоявани от Негово Високопреосвещенство Видински митрополит Даниил, а в съслужение с него бяха Техни Високопреосвещенства: Великотърновски митрополит Григорий, Ловчански митрополит Гавриил, Неврокопски митрополит Серафим, Вра-

чански митрополит Григорий, както и Техни Преосвещенства Адрианополски епископ Евлогий, игумен на Рилската св. обител, и Велички епископ Сионий, игумен на Троянската св. обител, и архим. Самуил, игумен на Бачковската св. обител, архим. Василий, протосингел на Софийска св. митрополия, архим. Васиан, представител на Руския патриарх у нас, дякони, духовници от Видин и страната. Песнопенията бяха изпълнени от хор „Св. Наум Охридски“ с диригент Андрей Касабов.

На стр. 6

ЦЪРКОВНО ИЗКУСТВО

Време за преоткриване на православно българско академично църковно изкуство на ХХ век

Продължение от бр. 22

През първите две десетилетия на века в столицата вече съществуват пъстрите сгради на Грюнангер, Померанцев, Смирнов, Яковлев, Торньов, Момчилов, Миланов, Койчев, Начев и др. – църквите: „Св. вмчк Николай Софийски“, „Св. Седмочисленици“, „Св. вмчк Георги Победоносец“, руската църква „Св. Николай Мирликийски“, румънската църква „Света Троица“, Синадалната палата, Софийската духовна семинария, Богословският факултет, в София, Плевен и Шипка вече се извисяват величествените храм-паметници, които стават емблеми и центрове на градовете, и много други.

По това време, според Любинка Стоилова, храмостроителството се регулира от типовите проекти за църкви от Алекси Начев, в отговор на твърде острата обществена и професионална критика към европейския стил на първите следосвобожденски църкви у нас. Също така и в живописата академичните тенденции, с кои-

то се занимава Елена Генова, не се оказват приемливи в българското църковно изкуство и, според Аделина Филева и Православната енциклопедия, не успяват да увлекат местната художествена и православна общност.

На стр. 8

ХРОНИКА

От България

Празникът на свети Николай Чудотворец

ЛОВЧАНСКА
ЕПАРХИЯ

Привечер на 5 декември Негово Високопреосвещенство Ловчански митрополит Гавриил посети църквата „Св. Николай Мирликийски Чудотворец“ в град Етрополе, където бе отслужена празнична вечеря. В богослужението взеха участие също така и отец Огнян Георгиев, енорийски свещеник към храма, отец Ваниамин Павлов и дякон Мартин Йотов.

На 6 декември сутринта митрополит Гавриил посети храма, носещ името на св. Николай Чудотворец, в

с. Терзийско, Троянска духовна околия. Преди светата Литургия владиката извърши обновление на храма.

Митрополит Гавриил чести празника на председателя на църковното настоятелство към храма прот. Калин Пенев и на изпълнителите църквата християни. Архиепископът им припомни житието на светеца, като изтъкна колко е нужно и полезно децата да бъдат възпитавани в християнство и че така ще могат да станат истински хора, когато пораснат.

По традиция владиката раздаде на присъстващите Ловчанска митрополия

ВАРНА

Негово Високопреосвещенство Варненски и Великопреславски митрополит Йоан възглави светата Литургия на 6 декември в морския храм във Варна, посветен на свети Николай Мирликийски Чудотворец, по повод храмовия празник.

Сред стотици варненци на празничните богослужения бяха и г-н Стоян Пасев, областен управител на област Варна, г-н Иван Портних, кмет на община Варна, г-н Тодор Балабанов, председател на Общински съвет – Варна, контраадмирал Митко Петев, главнокомандващ на Военноморските сили на Република България, флотилен адмирал проф. д-р Боян Медникаров, началник на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ – Варна, и други.

Митрополит Йоан поздравя всички именници и представителите на Военноморските ни сили и пожелава на всички присъстващи свети Николай да дава дръзновение. Митрополитът заяви, че светецът е един човек, който е можал в много отношения да свидетелства и да отстоява

Негово Високопреосвещенство отслужи молебен към свети Николай за благословение на всички моряци. След това на всички бе раздадено рибно ястие.

Варненска и Великопреславска митрополия

ВИДИН

Празникът на св. Николай Мирликийски Чудотворец бе тържествено отбелязан в старопрестолния град Видин. Негово Високопреосвещенство Видински митрополит Даниил възглави празничната св. Литургия в митрополитския храм „Св. Николай Мирликийски“, който чества и храмовия си празник.

„Нека по молитвите на св. Николай да отстояваме добродетелите, с които живя той. Да слушаме и внимаваме над Божието Слово и да го оделотворяваме в нашия живот, за да можем и ние да станем причастници, за да можем и ние да вкусим от тази Божия благодат, която Господ дарява на онези, които Го търсят, постоянстват и имат искрената вяра и усърдие към Него, и така действително да живеем с благодарност-

благословение над всички мореплаватели, рибари и моряци. Митрополит Даниил се помоли и за душите на всички загинали и починали хора във водни стихии и по време на изпълнение на техния служебен дълг във водите на р. Дунав.

По традиция бе спусната и икона на св. Николай Мирликийски, който да освети водите на втората по дълбочина река в Европа.

Видинска митрополия

Годишнина на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

На 10 декември се навършват 140 години от създаването на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, гр. София. По този повод, за да се почетے достойно тази годишнина, ръководството на Библиотеката организира редица мероприятия, като програмата по честванията започна на 5 декември с валидиране на пощенска марка „140 години Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и продължи до 10 декември.

На 7 декември в централното фоайе на Библиотеката бе открита изложба „Съкровищата на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, която бе посетена от Негово Светейшество

Българския патриарх и Софийски митрополит Неофит. Той бе посрещнат от началника на Националната библиотека доц. д-р Красимира Александрова, която му благодари за високата чест, с която е удостоил нея и целия ѝ екип.

Преди откриването на изложбата викарният епископ Поликарп извърши водоосвещение и поръчи присъстващите за здраве и благословение. Той поздравя служителите и гостите на Библиотеката и им пожела здраве, радост и сили, за да бъдат все така усърдни в опазването и разпространяването на безценното книжно богатство на нашата Родина.

Софийска митрополия

† IN MEMORIAM

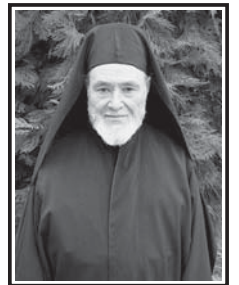
Изпълниха се 40 дни от кончината на архим. Павел

На 8 декември се изпълниха 40 дни от блажената кончина на архимандрит Павел (Тенев), брат на Бачковската св. обител. Архимандрит Павел почина на 30 октомври 2018 г.

Още на училищната скамейка в сърцето на невръстния тогава Желязко пламва любовта по Бога, не оставила го и до сетния му дъх. След началното си образование последователно завършва Духовната семинария и Духовната академия. Избира да сее словото Божие в младите и непорочни сърца и става преподавател в Семинарията в Черепиш.

Под вещото му ръководство, осветени от непоклатимата му вяра и посветеност Богу, израстват поколения работници на нивата Господня, приели кръста на служението в църкви, манастири, на епископски и митрополитски катедри. И у всички тях остава непомръкнащ образът на ревнителя, преподавателя по Стар завет, г-н Тенев.

След като се оттегля от активна преподавателска дейност, Желязко Тенев решава, че най-подо-

бавашо и естествено продължение на жизнения му път е да мине под покрива на св. Богородица, като приеме монашество и свещенство и служи пред светия олтар на Господа Бога Исуса Христа. Постриган е за монах в Бачковския манастир през 2010 г. и до края на дните си остава брат на Бачковската обител, като приема свещенство и по-късно е удостоен и с архимандритско достойнство.

Особено присърце бе приел отец Павел тайнството Кръщение, съединяването на невръстните още с Христа, изпълняването от него с изключителна посветеност, пиетет и придружено с вероучителна проповед.

Бачковска света обител

Поздравителен адрес

на Българския патриарх Неофит по повод 130-ата годишнина от кончината на Екзарх Антим I

Ваше Високопреосвещенство, обични в Господа владико Даниил,

Ваши Високопреосвещенства и Преосвещенства,

Уважаеми представители на българската държавност,

Боголюбиви отци,

Обични в Господа братя и сестри,

Паметта на Православната ни църква и синоната ни почит към приснопамятния Видински митрополит и пръв Български екзарх Антим ни събират и през тази година – в деня на изпълването на 130-ата годишнина от неговата блажена кончина, за да отдадем отново заслуженото на неговата личност и епохално дело, оставило своите неизличими следи в най-новата история на православния ни народ, на неговата Църква и държава, в преломните години на възстановяването на българската църковна и държавна независимост. И тази година ние свеждаме глави пред лика на екзарх Антим и в сърдечна молитва благодарим на Всемилостивия Бог, задето в нужното за това време ни е дарил с такъв колосален йерарх, съчетал в личността си предаността към Църквата и православната ни вяра с жертвоготовността към своя народ, на който той се отдаде всецяло и докрай, за да може този народ да възкръсне от пепелта на забравата, смело и решително да отхвърли двойната – църковна и политическа зависимост, и да получи възможността да се въздигне отново в несправедливо отнетите му в миналото слава и достойнство.

На днешния ден пред нас отново оживява великият и щедро обдарен от Господа образ на монаха и духовника, на богослова и учителя, на епископа на Църквата Христова и пръв предстоятел на възстановената от забравата наша Православна църква, който не ограничи дейността си единствено до архипастирските грижи за своето паство, но проявяваше необходимата активност и на международно ниво, като разгласи из целия културен свят за робската съдба на своя народ и предизвика окончателното му освобождение от всички вериги на зависимостта. За тази своя дейност беше почетен от благодарния народ с честта да оглави и първата българска държавна институция – Учредителното народно събрание, изработило и приело Конституцията на възстановената българска държава, заедно с неговото продължение – първото Велико народно събрание, избрало първия български държавен глава в най-новата ни история.

Днес, сто и тридесет години след неговото блажено отшествие от този свят, всички заедно – народ, Църква и държава – отново се прекланяме пред величието на делото и саможертвата на екзарх Антим. Вглеждайки се в неговия светъл образ, ние се вдъхновяваме от стореното и завещаното ни от него, за още по-усърден и всеотдаен труд в полза на светлата ни Църква и същото ни Отечество, за може те да продължават още повече да укрепват и да се въздигат – такава, каквито искаше да ги вижда приживе и самият той и за чийто всеотдаен просперитет отдаде всички свои сили и целия си живот.

Нему и на всички негови съратници – дивни и прославени герои на българската свобода и на независимостта ни – народът ни ще остава вечно признателен и благодарен, защото те живяха не за себе си, а за нас, за да можем ние днес да живеем свободни от всяка форма на духовна, културна и политическа зависимост, и в условията на тази свобода да градим своето настояще и бъдеще, вярно следвайки заветите на нашите отци и предци.

Вечна и блажена да бъде паметта на приснопамятния Видински митрополит и пръв Български екзарх Антим!

С отеческа в Христа обич,

† НЕОФИТ
Патриарх Български

БПЦ с участие в международна конференция в Брюксел против насилието срещу жените

На 4 декември в Брюксел, по инициатива на Европейската комисия и под председателството на комисаря по правосъдие, права на потребителите и равенство на половете г-жа Вера Юрова, на високо равнище се проведе конференция на тема „Прекратяване на насилието срещу жените – равенсметка и следващи стъпки“.

В конференцията взеха участие членове на Съвета на Европа, членове на Европейския парламент, представители на Световната банка, представители на европейски правителства – министри, зам.-министри, политици, неправителствени организации и Комитета на представителите на Православните църкви в Европейския съюз (CROCEU). Делегацията, представляваща CROCEU, бе в състав: Видински митр. Даниил (БПЦ-БП), архим. Емилиан Бояну (Вселенска патриаршия), архим. Нектарий Йоану (Кипърска архиепископия) и прот. д-р Добромир Димитров, пълномощник на Западно-Средноевропейския митрополит Антоний в CROCEU и доц. д-р Мария Кюсева, юридически съветник на БПЦ-БП. Като официален представител на БПЦ – Българска Патриаршия в CROCEU предложение за участие в конференцията към представителите от Българската православна църква отпрати Западно-Средноевропейски митрополит Антоний.

Основна тема на форума беше превенцията и борбата с насилието срещу жени и момичета. Представени бяха редица проекти за превенция на насилието над жени и момичета в Европа, работа с жертвите и осигуряване на защита и социализация; обсъжда се също необходимостта от ефективни мерки срещу извършителите.

Европейските структури завиха, че се нуждаят от интелигентно законодателство, което да урежда взаимоотношенията, наказанията и превенцията на насилието, като визираха Истанбулската конвенция (ИК) и нейната ратификация от страните членки на Европейския съюз. Отвъд емоционалното говорене, трябва да се подчертае, че не всички членки на Съвета на Европа са ратифицирали ИК. Тук трябва да отбележим, че отказът от ра-

тифициране на ИК не е обусловен от някаква скрита държавна политика, насочена против равенството на половете, а произтича от резерви по определени разпоредби в документата.

Изключителен интерес и активни дебати породиха участието на българската църковна делегация, и по-специално експозето на доц. д-р Мария Кюсева, която беше един от докладчиците в програмата, както и силното заключение изказване на Видински митрополит Даниил.

От името на CROCEU доц. д-р Мария Кюсева представи официалното становище на БПЦ-БП по Истанбулската конвенция. Тя изрази позицията на БПЦ, че подкрепя усилията на международните и европейски институции, както и органите на държавната власт в Република България за защита на жените от всички форми на насилие.

Доц. д-р Кюсева заяви, че Св. Синод на БПЦ-БП се обяви против въвеждането чрез Истанбулската конвенция на понятията, несъвместими с българския обществен ред, непознати в националната ни правна система, както и срещу прокарването на идеи, несъвместими с вярата на Светата Православна църква. Основен акцент от нейното първоначално експозе беше върху легалната дефиниция „пол“ („gender“) и въвеждане на нови критерии за недискриминация, „социален пол“ („gender“) и „идентичност, основана на пола“, което противоречи на чл. 6 от Конституцията.

Очаквано, експозето на г-жа Кюсева предизвика много въпроси от участниците от различни държави. В отговорите си тя представи основни аргументи от Решението на Конституционния съд, с което Истанбулската конвенция бе обявена като противоречаща на Българската конституция. Доц. Кюсева обобщи, че с този

юридически акт на КС политическият дебат в България е приключил и заяви, че във връзка с това решение следва да се има предвид чл. 4 от Договора за ЕС, според който държавите могат да се позават на национална идентичност, включително и конституционна.

Доц. Кюсева зададе един уточняващ въпрос към представителите на Европейската комисия по повод решения 865/2017 и 866/2017 г. на Съвета на ЕС относно мандата на ЕК за подписване на Истанбулската конвенция, наравно с държавите – членки. Тя уточни, че ЕК е получила мандат да подпише от името на ЕС като субект на международното право Конвенцията в областта на съдебното сътрудничество по наказателни дела, правото на убежище и забраната за връщане при условие за сключването на посочената конвенция. Обърна специално внимание на съдържанието на чл. 78 от Конвенцията за възможностите за резерви само по определени въпроси. Това се отнася до всички подписали страни на този международен договор.

Изключително впечатление направи включителното изказване на митрополит Даниил, който защити авторитета на БПЦ и достойнството на българската държава в отговор на редица изказвания за българската позиция по Истанбулската конвенция. Той подчерта, че Православната църква е категорично против насилието под всякаква форма над жени и момичета, както и над всеки човек. Православната църква познава в детайли насилието, заявявайки, че най-голямото страдание и насилие извършвано над човек е разпъването на кръста на Господ Иисус Христос. Припомни за насилието и страданието на БПЦ през 5-вековното османско владичество и тоталитарния режим, като примери, които показват, че БПЦ и

Православната църква въобще знаят какво е насилие, защото са били погърпавани. Но също така БПЦ е отзивчива към страданията на хора, които гърпят насилие: България е единствената държава, която през Втората световна война спасява българските евреи от унищожение в лагерите на смъртта и съществен принос за това има БПЦ. Той каза, че православните църкви могат много да допринесат за борбата срещу насилие над жени, защото ако настоящият форум се запознава с редица законодателни инициативи и различни програми в тази насока, то Православната църква разполага с ефективните средства за борба с причината за всяко насилие, която е гневът и действието на страстите в човека. Митрополит Даниил призова г-жа Юрова и представителите на европейските институции да се вслушват в гласа на Православните църкви по важни обществени въпроси и апелира за обединени усилия на държавите, европейските институции и църквите за защита на жените от насилие.

Еврокомисар Вера Юрова благодари на митрополит Даниил и призна, че против Истанбулската конвенция са се изказали и Католическата, и много други църкви, и че за в бъдеще църквите трябва да бъдат изслушвани в обществени дебати от дневния ред на европейското общество. Тя подчерта необходимостта да се предприемат конкретни мерки, за да се намали насилието срещу жените, а след това коментира и Истанбулската конвенция.

CROCEU излезе с обща декларация, в която се казва, че комитетът подкрепя и споделя становището и позицията на Светия Синод на БПЦ-БП и че терминът „социален пол“ в ИК противоречи на социалната и правна реалност, както и на утвърдените нравствени норми.

Митрополит Даниил връчи поздравителен адрес на г-жа Юрова от името на Негово Светейшество Българския патриарх Неофит, в което той ѝ пожелава здраве, дълголетие и сили за работа по факторите, които обединяват европейското общество и защитат националната и конституционна идентичност на държавите – членки на Европейския съюз.

Митрополия на
Западна и Средна Европа

„Уверен съм, че имате любовта в сърцата си към него и почитата към светлата му памет не като издигане в култ, а като прослава на Бога в Неговите светли. Това е, което днес ни събира...“, каза в слобото си Неврокопският митрополит Серафим след Заупокойната св. литургия и панихида за приснопамятния и незабравим Неврокопски митрополит Борис.

За да убавят паметта на загиналия мъченически архиепископ, в пределите на Неврокопска епархия бяха Техни Високопросвещенствата митрополитите: Великотърновски Григорий, Любчански Гавриил, Врачански Григорий, Видински Даниел; Агрианолопски еп. Евлахий, изумен на Рилската св. обител, архим. Василий, протосинел на Софийска св. митрополия, множество духовници, манасти и дякони, както и детски православни християни.

На 17 ноември св. Литургия в благовезрския храм „Въведение Богородично“ бе възглавена от Негово Високопросвещенство митрополит Серафим, който бе в съслужение с гостиме архиепископ и духовници. Песнопенията на богослужението бяха изпълнени от митрополитския хор „Неофит Рилски“, ръководител проф. Йоанис Папаханонис.

Възпоменение за Неврокопския митрополит Борис

„Всички, които сме се събрали, имаме някаква лична връзка с Неврокопския митрополит Борис. Ние, архиепископите, заемаме било неговата катедра, било катедрите на неговите приемници, някои от нас са духовни чедра на негови духовни чедра. Други братя архиепископи му са положили своите обети като монаси... Всички сте били служители в храмове в епархиата, в която е служил и за която толкова всеотдайно се е трудил дяро Борис, било като изумени в манастирите в епархиата, било в храмове, които той е построил или поне основоположил, а други след него довършили“, каза още в слобото си митрополит Серафим. Той подчерта, че всички имаме някаква лична връзка с приснопамятния архиепископ Борис.

„Да се опитаме със скромните си възможности смиренно да направим нещо, поне мъничко, което да подобожава паметта на такава светла личност, на такъв свят човек, който Бог ни е дал да имаме близо до себе си“, завърши слобото си Неврокопският митрополит.

След тържественото богослужение бе отслужен и тричасият на зброа на митрополит Борис, който се намира от ляво на входа на църквата „Въведение Богородично“. Десетките православни християни се поклониха на зброа на мъченически загиналия архипастир и се помолваха за негова блажен покой, така и изпросиха от него в молитва да ги помне прег Създателя.

Открита бе и историко-документална изложба

В края на конференцията в памет на Неврокопския митрополит Борис, която се състоя в зала „22 септември“

рци“ в Община Благовезраг, бе открита и историко-документална изложба с фотографии и документи от живота и служението на митрополит Борис. Изложбата, която проследява живота на дяро Борис от неговото детство до празничната му кончина, бе открита от Негово Високопросвещенство Неврокопският митрополит Серафим. В нея бяха изложени и непоказвани досега фотографии от живота на мъченически загиналия архиепископ, както и негови документи и слова, подпечатани и подписани лично от него.

Научна конференция в памет на митрополит Борис

Първата сесия от конференцията започна с рещириране на стихове от митрополит Борис, публикувани в неговата стихосбирка „Помети“ под псевдонима Ивайло Орлин. Поетът Борис Владиков, председател на Благовезрското дружество към Съюза на българските писатели, обобщи художествените достоинства, православните и общочовешки послания в поезията на митрополит Борис. Той подчерта връзката ѝ с образци на класическата българска лите-

ратура и нейната ценност в контекста на литературната история у нас.

Водех на първата сесия на конференцията бе доц. г-р Александър Гребенаров, председател на Македонския научен институт. Той изтъкна връзката на този институт с Българската църква. Тази връзка датира още от времето, когато остана видни митрополити са били негови членове – Орхидският митрополит Борис и Пловдивският митрополит Кирил, впоследствие и Български патриарх.

Първ сред докладчиците бе доц. г-р Павел Павлов от Богословския факултет на СУ „Св. Кирил Охридски“. Той подчерта, че не митрополит Борис се нуждае от прославяне, а ние – неговите следовници и наследници – се нуждаем от неговото прославяне. Според него фактът, който то се отажда на убийството на митрополит Борис, като към битоно престъпление, е погрешен, както и прекалено наблягане на тоба, че убийството му е политическо.

„Да говорим от сърце и душа, а не с непрекъснати поскоци от някой студен архив, от името на някоя архивна единица. Ние сме наследници на преданието, а не само студенокривни полаватели на архиви“, каза доц. Павлов. „С политизирането на темата за убийството на дяро Борис само принавяваме неговия погуб. А принавяването е характерен белег на падналия човек, който смята, че принавявайки думите, се изгубва. Владиката е скромен българин, почта своя род и родина, не изневерява и не предава предците си и вратата си в Бога, а тоба е достъпна основана се безрошните и безбожниците, сред които живеев за ми отнемат и живота. Трън в очите... Та тоба е най-сериозното основание – не е ли така и днес, не е ли така

във всяко едно време в историята на Църквата?“, допълни доц. Павел Павлов и каза още: „Необходимо е да се сбалим политическия заряд – не е продуктивен, а и само въмняваме на защитниците на чобешката богообразност политически, световни идеи, каквито те не желат и не носят!“

Доц. г-р Димитър Тюеков от Югозападния университет също изнесе доклад. Според него митрополит Борис е предан следовник в геломто си на Българския екарх Йосиф I. „Нмаа оломъ църковен въпрос, по който дяро Борис не да взема дейно участие, като една от най-големите му заслуги е буджането на схизмата над Българската православна църква“.

Проф. г-р Светозар Елдрьов, Институт за Балканистика при БАН, произнесе доклад на тема „Неврокопският митрополит Борис в годините на Втората световна война“. Той спомена, че митрополит Борис често апелира към единство в св. Синод, според него не бива да се прекръсват връзките с държавата, но да се засият връзките с народа, където е и нейната сила, а смята митрополит Борис. Според него БПЦ трябва да присъства във всяка сфера на живота, а не безучастно да стои и да гледа как държавата

Панихида за митрополит Борис

изземва нейните функции. Митрополит Борис преирча, че в бъдеще време Църквата ще бъде отгледана от държавата.

От Правно-историческия факултет на Югозападния факултет участие взе доц. г-р Кристина Попова. Докладът ѝ бе на тема „Степяване на обрчяа. Някои архивни документи от времето преку смъртта на митрополит Борис“. Тя говори за национализацията на всички социални домове, които са били под ведомството на Българската църква. Национализацията е от 1948 г. – годината и на убийството на митрополит Борис.

„Митрополит Борис, Великотърновският митрополит Софроний и екарх Стефан се борят за запазването на благотворителността на Църквата, но тяхната дейност е осуетена“, каза доц. Попова.

„През 1945-46 г. Иля Стаменов настоява да бъде възстановен като свещеник, а Отечественофронтовският комитет в Хърсово настоява той да бъде върнат като свещеник на БПЦ. Самият Иля Стаменов подчертава своите връзки с Георги Кулишев, външен министър в претомо правителство на Кимон Георгиев, както и връзките си с БКП“, добави още тя.

Доц. Попова обрна специално внимание на общинския акт на низверганата свещеник Иля Стаменов, беще убиец, като спомена и мотивите на Неврокопска митрополия да го низвергне – „Той е безбожник“, допълни тя. „Настоявайки да бъде възстановен, Стаменов си служи с лексиката на влацията, като говори за митрополит Борис без заичане на неговия върховен сан... Той пише, че митрополит Борис води шовинистична а фашистка пропаганда, но без никакво да отбележи откъде разбира за тоба“, каза доц. Попова.

Според нея отношението към митрополит Борис е плод на цялостното лошо отношение на държавата към Българската православна църква след политическите промени у нас. В края на екарха си тя сподели щитат от митрополит Борис за докването и обединението на народа и нацията.

Във втората сесия на конференцията в памет на Неврокопския митрополит Борис бяха засегнати етическите измерения на неговата личност, извъени в защитата на вратата, която до убийството си митрополитът отпоявява в своята голгостка Неврокопска епархия.

Първият доклад бе на свещеник Стоян Бербатов, докторант във Великотърновския университет. По думите му митрополит Борис е започнал да предустеща губените

Заупокойна литургия

влания, които ще нахлуят в страната ни – проповядвани от убшцата нова атеистична власт. По тази причина именно, митрополит Борис обрчца особено внимание на училището и на обучението в него. „Училището се стреми да внуши на нашите деца, че нашите прадеди са били животни а си произлезли от животните“, каза митрополитът в своята брошура „Кръвата в нашето училище“, цитира отец Споян.

Митрополит Борис изобичава всяка идеология, която пропийборечи на изконните християнски ценности и добротетели. „Етиката на нашите училища се преподава анархистично“, смята митрополит Борис. Свещеник Споян Бербатов изтъкна и борбата на митрополита против идеологията на анархизма и болшевизма. Той завърши доклада си с думите, че тъгата ни по личността на дяро Борис не е голяма, защото „днес той пребивава тук сред нас и се моли за нас“.

„Митрополит Борис е един от най-видните духовници и авторитетни митрополити на Неврокопската епархия“, започна доклада си Десислава Георгиева, докторант в Югозападния университет „Неофит Рилски“, която говори на тема „Митрополит Борис – ревностен защитник на вратата в Неврокопска епархия, 1935-1948 г.“.

Тя изтъкна инициативата на дяро Борис за озармоти духовенството в епархиата си, като ги учи на тоба как да проповядват слобото Божие и как самите те да станат достоен пример за пограждане. Десислава Георгиева обрна внимание и на социалната дейност, която митрополит Борис извършва в Неврокопска епархия, както и на неговата дейност по отношение строежа на храмове и прицърковни сгради.

„Гръцката на митрополията за репресирание свещеници и техните семейства прогубява до края на живота му“, каза Георгиева.

От Регионалния телевизионен център – Благовезраг говори София Гълъбова за образа на митрополит Борис като върховител на вратата. Тя сподели за лични си контакти с архим. Сергий Влаздръев и тоба какво той ѝ е разказал като спомена за Неврокопския митрополит. По думите му митрополит Борис бил особено работлив и не се притеснявал от различните послушания. „Той си спомня (архим. Сергий – бел. ред.), че първата им среща е била в Рилския манастир, където видял митрополит Борис да коси трева“, каза Гълъбова. Отпозова той остава силно впечатлен от митрополит Борис.

София Гълъбова сподели и за оломното желане на архим. Сергий митрополит Борис да бъде канонизиран за светец от БПЦ-БП. По идея на самия архимандрит и направен и филмът „Път към Голгата“ на Марин Градинаров. „Сматна на духа, силата на убежденията, силата на вярата могат да устоят на всякакви системи на влацията“, завърши своето представяне София Гълъбова.

Гл. ас. г-р Венцислав Каравълчев от Богословския факултет на Софийския университет „Св. Кирил Охридски“ изнесе доклад на тема „Новомысленството в комунистическия период“. Акцент в доклада му бяха овете основни забръжания, които съвременните богослови имат към Църквата – прославяне геломто на българските новомысленици от времето на комунизма и почитането им не само като национални зерио – „стереотипи, които трябва да преодем, ако икакме слобото ни да бъде църковно, а не политическо“, каза г-р Каравълчев. По думите му богословите на родината ни Църква имат за задача да издирят и да направят достояние всички свидетелства за духовната смелост на изповенниците на св. Православие през комунистическия режим, но не само да възстановят паметта за тях, а да утвърдят молитвена памет.

Ангел КАРАДАКОВ

Андреевски четения във Варна

На 29 ноември в град Варна за първи път бяха проведени Андреевски четения в памет на първия проповедник на християнската вяра и основателя на Църквата във Варна – свети апостол Андрей Първозвани.

Андреевската вечер започна с отслужването на вечерня от Негово Високопросвещенство Варненски и Великопреславски митрополит Йоан и продължи в Юнашкия салон, където д-р Венцислав Каравълчев – главен асистент в Богословския факултет на Софийския университет, катедра „Историческо и систематическо богословие“, доц. д-р Светослав Риболов от Богословския факултет на Софийския университет и гл. ас. д-р Александър Минчев от Археологическия музей Варна прочетоха доклади и запознаха присъстващите със зараждането, историята и богословието на ранната Църква. Сред присъстващите бе г-н Коста Базитов – заместник-мет на Община Варна.

Вечерта в навечерието на празника, посветен на свети апостол Андрей Първозвани, продължи в Юнашкия салон. Там църковните певци изпяха тропая и други поместни църкви на светцата. След това митрополит Йоан произнесе въстъпително слово, с което откри провеждането за първа година Андреевски четения.

Разглеждайки личността на свети апостол Андрей, митрополит Йоан отбеляза, че той е ученик на свети Йоан Кръстител. Митрополи-

тъ заяви, че Румънската и Руската православна църква, и други поместни църкви много ярко отразяват паметта на св. апостол Андрей, а във Варненската и Великопреславска епархия, където има не по-малко традиции и основанието да отбелязва тази памет, някак си тя е избледняла в съзнанието на възрастни християни.

Главен асистент д-р Венцислав Каравълчев представи своя доклад на тема „Свети апостол Андрей Първозвани и апостолското начало на Църквата във Варна“.

Той задълбочено се спря върху дейността на свети апостол Андрей по нашите земи, и по-специално във Варна, където обрчца част

от населението към Христа и ръкополага свети апостол Амплий за първ епископ на града.

В доклада „Богословието на апостолските ученици“ доц. д-р Светослав Риболов насочи вниманието на присъстващите в периода от втората половина на първи век до първата половина на втори век, и като очерта видовете църковни текстове характерни за този период, изтъкна приноса на апостолските мъже, чито съчинения са сериозно подценявани, защото са твърде близи до новозаветните текстове и остават в сянката им.

Главен асистент д-р Александър Минчев представи презентация на тема „Раннохристиянска архитектура и изкуство по българското Черноморие и околностите му“. В нея той нагледно представи богатата архитектура, достигнала до наши дни.

В края на Андреевските четения митрополит Йоан благодари на гостуващите лектори и на всички за присъствието и участието в празничното отбелязване паметта на светия апостол.

Георги ВЕЛИКОВ

Колонка на редактора

Доверие и любов

„Проклет оня човек, който се надява на човек и дълга прави своя опора“ (Иерем. 17:5).

Сещам се за този цитат, когато се питам: любовта предявлява ли доверие и доверие – любов, и изобщо, каква е връзката между двете? Разбира се, в Бога можем да имаме абсолютна вяра и да Му поверим себе си и живота си без страх, защото Той е премождър, благ, неизменен, обича ни безусловно и неизменно и ни мисли доброт. Но можем ли да възложим такава вяра на човек? Може ли човек, който и да е той, да отговори на таквава очаквания?

Доверие и любовта е по-скоро обратната: доверието е елемент от любовта. Любовта се доверява на възлюбения с осъзнатия, но приет риск да претърпи разочарования, шести, измяна, болка, рани... Тя приема тази 100-процентова вероятност да претърпи вреди, защото обича без да се бои (вж. 1 Йоан. 4:18). Защото любовта е дълготърпелива, търпелива с благост, не се сърди, всичко извива, на всичко вярва, на всичко се надява, всичко претърпява и никога не отпада.

Тя е по-голяма и от вярата и от надеждата, надхвърля ги, продължава да живее и да действа и тогава, когато те отпадат (вж. 1 Кор. 13). Любовта обича и тогава, когато доверие не към никого е накрънено, и когато загубим доверието си в някого, и когато изобщо не сме му възлагали доверие. Там, където доверието се предава, идва прошката и любовта продължава. Ако измечне, значи не е съзряла да бъде тога, което би трябвало да е истинска, безусловна и неизменна, по примера на Христовата любов към нас.

Дивля се не. На човек можем да върваме донякъде. Доверяваме му се не сяко и напълно, а реалистично, като отчитаме човешкото несъвършенство, немощ и неизменност. Иначе неизбежно ще се огорчаваме, разочароване и ще се накрънява нашата любов и отношенията ни.

Любовта не бива да се основава на доверието, защото това е нестабилна основа, не бива да се основава на него и да се определя от него. Взаимовръзката между

Александра КАРАМИХАЛЕВА

ДОСТОЙНИ АРХИЕРЕИ НА БПЦ

Тържества по повод 130-ата годишнина от кончината на екзарх Антим I

От стр. 1

След причастния канон митрополит Даниил отправил архиереите с послание към събралото се множество във връзка с неделното евангелско четиво и отбелязването на 130-ата годишнина от кончината на бележития български духовник Екзарх Антим.

„Приснопамятният екзарх Антим I е видял себе си като слаб човек, човек, който със свои собствени сили не е в състояние да направи много и затова не е предпочел да разчита на своите сили. Той се е отрекъл от себе си, защото още в ранна възраст отишъл в манастира „Хилендар“, преди това е бил и в други манастири на Св. Гора, но там е приел монашески постриг, там се е отрекъл от себе си, отрекъл се е от света, от всичко онова, което е в света – гордостта, привързаността към материалните неща... И ето, видял е немошата на човешкото естество, обаче е видял силата на Бога. И пред семейния живот, пред кариерата, пред напредъка в някоя професия той е предпочел да вложи своето упование, своите сили в служба на Бога и неговата радост да бъде действително общуването с Господа в Светия Дух. Счел е това за повече от всичко онова, което този свят може да му предложи.

И малко по малко от това отречение от себе си, той е възраствал в изпълнението на Господните заповеди и в съвършенство е усвоил добродетелта на добродетелите, царицата на добродетелите – любовта“, каза в словото си митрополит Даниил и допълни, че екзарх Антим безстрашно се е борил за истината.

„Не се боеше, не посягаше, не кълнеше, не заплашваше, не осъждаше, просто свидетелстваше за истината и стоеше мъжествено, и гледаше султана, гледаше великия везир, гледаше всички хора с открито лице, защото говореше истината и не се страхуваше да я каже. Виждаме, че нищо земно не го е свързвало, защото ако имаше малко страх, ако имаше малко себелюбие, ако имаше малко привързаност към нещето материално, той не би имал това мъжество, би треперил, би мислил какви политики да

прави, но не би имал това мъжество“, каза още митрополит Даниил.

След тайнството Евхаристия бе отслужена и

Панихида за приснопамятния български първоиерарх

Коливото, на което бе изписано името на знаменития български екзарх, бе изработено от сестринството на Клузурския манастир „Св. св. Кирил и Методий“.

Слово от името на Негово Светейшество Българския патриарх Неофит прочете архим. Василий, протосингел на Софийска епархия.

В поздравителния адрес по повод годишнината Негово Светейшество каза: „На днешния ден пред нас отново оживява великият и щедро обдарен от Господа образ на монаха и духовника, на богослова и учителя, на епископа на Църквата Христова и пръв предстоятел на възстановената от забравата наша Православна църква, който не ограничи дейността си единствено до архиереите, които ги грижи за своето паство, но проявяваше необходимата активност и на международно ниво, като разгласи из целия културен свят за робската съдба на своя народ и предизвика окончателното му освобождение от всички вериги на зависимостта.

За тази своя дейност беше почетен от благодарния народ с честа да оглави и първата българска държавна институция – Учредителното народно събрание, изработило и приело Конституцията на възстановената Българска държава, заедно с неговото продължение – Първото велико народно събрание, избрало първия български държавен глава в най-новата ни история“, каза патриарх Неофит и допълва: „Нему и на всички негови съратници – дивни и прославени герои на българската свобода и на независимостта ни – народът ни ще остава вечно признателен и благодарен, защото те живяха не за себе си, а за нас, за да можем ние днес да живеем свободни от всяка форма на духовна, културна и политическа зависимост, и в услови-

Конференция в памет на екзарх Антим I

ята на тази свобода да градим своето настояще и бъдеще, вярно следвайки заветите на нашите отци и предци“.

Архимандрит Василий предаде на митрополит Даниил дар от светейшия Български патриарх Неофит – панагия, принадлежала на блаженопочившия

патриарх Максим. Интересен факт е, че митрополит Даниил е последният епископ, когото патриарх Максим ръкополага.

След богослуженията бе изпята и „Вечна памет“ в мавзолея, където се покаят тленните останки на незабравимия български първоиерарх.

Конференция в памет на екзарх Антим I

На 1 декември се състоя конференция в памет на делото на екзарх Антим, която бе открита с молебен, отслужен от Негово Високопреосвещенство Видински митрополит Даниил.

Към събралите се участници и зрители с приветствено слово се обърна Видинският митрополит Даниил.

„Има на какво да се научим от приснопамятния първи Български екзарх Антим! Той се проявява като изряден духовник, който извършва с ревност и вяра своето служение“, каза митрополит Даниил и допълни още, че образът на екзарх Антим е особено важен за дейността на самостоятелната Българска православна църква в лицето на Българската екзархия.

„Най-верен и пълен израз на нашата почит към него ще бъдат нашите дела. Не бива да забравяме, че без неговата саможертвена любов и без трудовете на дейците на нашата църковна независимост, днес едва ли щяхме да имаме автокефална Българска православна църква. Но Бог благоволи да ни дари с истински отци, с духовни пастири, които положили души си и вложили живота си в основите на нашата църковна и народна свобода. И по техните молитви ние трябва да продължим делото им, което е дело на спасението, дело на Църквата Христова на земята, за да се причисли и нашият народ към „спасените народи“ (Откр. 21:24), та така да изпълним завета и скривеното желание на приснопамятния пръв Български екзарх и Видински митрополит Антим“, каза още Видинският митрополит.

Преди началото на научната конференция приветствия поднесоха кметът на община Видин Огнян Ценков, областният управител Албена Георгиева, Владимир Тошев – народен представител от партия ГЕРБ-Видин, Михаил Миков, председател на 42-то НС.

Научната сесия започна с доклад на доц. д-р Павел Павлов от Богословския факултет на СУ „Св. Кирил и Методий“ на тема „Екзарх Антим рани години, духовно израстване и служение като Видински митрополит

(1868-1872)“. Той осветли интересни факти относно родното място, ранните години и образованието на Българския екзарх Антим I.

„Църковното дело не е просто дело и църковните дейатели не са просто политици“, каза доц. Павлов. Той подробно обърна внимание на родното място на екзарх Антим – Лозенград, както и на неговите родители и сродници, като допълни основните моменти, които са тласнали бъдещия екзарх към духовно служение и монашески, иночески живот.

Доклади изнесоха и: гл. ас. д-р Росен Русанов, преподавател по история на Църквата в Православния БФ на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ – на тема „Екзархийско служение (1872-1877) – личен принос на Екзарх Антим за полагане основите и утвърждаване на Българската екзархия“; проф. д.и.н. Вера Бонева, преподавател по история на България, УНИБИТ – на тема „Екзархийско служение (1872-1877) – ролята на Екзарх Антим за Освобождението на България“; ик. д-р Йордан Василев – на тема „Повторно служение на Видинската митрополитска катедра и обществена дейност на Екзарх Антим в периода 1878-1888 г.“; Невен Илиев от регионалния исторически музей – на тема „Видин и видинчани за Екзарх Антим I“.

Докладчиците подробно се спряха на различните дейности на екзарх Антим, както и на личния му принос не само към самостоятелността на Българската православна църква, но и към други аспекти от духовния живот на Българската църква, и в частност на Видинската епархия, на която дълги години предстоят еят на Българската екзархия е бил правоправещ архиерей.

Всички доклади ще бъдат издадени в сборник от Видинска св. митрополия. Във връзка с научната промяна в конференцията зала бяха изложени и документи, свързани с живота и делото на бележития български архиерей.

В края на конференцията бе излъчен и късометражният филм на Антонина Лозанова от 12 клас в Природо-математическата гимназия „Екзарх Антим I“.

Ангел КАРАДАКОВ

БОГОСЛОВСКИ ФОРУМ

Велички епископ МЕТОДИЙ (Кусев): Християнската нравствена просвета и българското училище

Сто и осемдесет години от рождението на Старозагорски митрополит Методий Кусев (1838-1922) се навършват тази година. По този повод на 24 ноември, в рамките на Свето-Климентовите празненства на Богословския факултет на СУ, се състоя научна конференция под наслов „По стъпките на свети Климент Охридски, в служение на Бога и духовно-просветното дело на Църквата“, първата сесия на която бе посветена на бележития архиеп.

Интересен факт е, че като епископ той носи титлата „Велички“, както и патронът на Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Негово Светейшество патриарх Неофит и Негово Високочество св. нисшездравстваният Старозагорски митрополит Кирил

При откриването на форума прозвучаха песнопения, изпълнени от църковен хор „Света Петка“ от родния град на митрополит Методий (Кусев) – гр. Прилеп (Македония), чийто ръководител – протосалт Г. Секулоски (Скопие), участва и с доклад в научната конференция.

В памет на приспоаметния Старозагорски митрополит Методий в следващите броеве на „Църковен вестник“ – медиен партньор на конференцията, ще публикуваме някои от докладите, изнесени на научния форум, чийто организатор бе категра „Практическо богословие“ при БФ на СУ.

Светейшият патриарх с хор „Св. Петка“ от родния на митрополит Методий гр. Прилеп, Македония

общество.

Пагубните резултати на материалистическите идеи, насаждани като алтернатива на християнската вяра и християнския морал в умовете на учениците, и в по-широките обществени среди, водят до дехуманизация и безчовечност именно поради насоката, която им придават българските пропагандатори на безбожната идеология на социализма.

Като резултат и венец на тази негова дейност е книгата „Възпитание в дух на християнство или в дух на безбожие?“, която Величкият епископ Методий публикува в град Казанлък още на следващата година след пристигането му в Старозагорската епархия и началото на неговата пастирска дейност. Тази книга е разширен и задълбочен вариант на неговия проповед за Въведение Богородично, изнесена в едноименния храм в Стара Загора, посветена на темата за християнското образование и духовното възпитание на децата и учащата се младеж.

Основните принципи на църковното учение за нравственото възпитание, залегнали в тази проповед, са задълбочени в една сериозна критична форма и са изведени концептуално в рамките на един от първите сериозни богословски трактати по християнска религиозна педагогика в нашата българска църковна и богословска традиция.

В своя сериозен анализ на християнските принципи за нравствено възпитание и сравнението им с новите тенденции на рационализъм, скептицизъм и материализъм, които си пробиват път в умовете и сърцата на някои от тогавашните български учители и водят до горчивите плодове на безбожие и нихилизъм, българският архиеп. съзира главните опори за духовно възрастване на младите хора и гаранция срещу бездуховността и упадък на обществения морал.

Християнското нравствено възпитание и безбожие

Книгата на старозагорския архиеп. Методий Кусев е един зрял плод на възрожденската християнска педагогическа мисъл, която е залегнала в устоите на духовно-просветното дело на българските будители, но със своята актуалност тя е и критичен зов към модерната образователна система. В своя критичен и реалистичен анализ на новите тенденции на атеистично въз-

питание българският архиеп. посочва опасности, идващи от промяната на светогледа и нравствените ценности и разрушителните последици от отчуждаване на училищното дело от заветите на Българската църква.

Според Методий Кусев – за разлика от християнството, което дава истинско възпитание, защото въздига човешкия дух към Бога и просвещава ума, материализмът не може да предостави нравствени идеали и универсални ценности за култивиране съзнанието на младите хора. Докато вярата и християнската нравственост въздига човешкия ум към Бога, укрепват волята в доброто и спомагат за оформяне на Божия образ у човека в истинска богоподобна личност (Бит. 1:26-28), то материализмът не може да въздигне човешкия дух към възвишени нравствени ценности, а може само да обърква насоките на ума и да води човека към по-низшите животински инстинкти.

Докато християнството култивира, облагодарява и въздига човешките чувства, като укрепва волята в доброто и спомага за възпитаване на нравствени добродетели, материалистическият светоглед заплашва духовно неукрепналите младежи да попаднат в капана на безбожието и застрашава личния и обществения морал с последиците на нравствения релативизъм, нихилизъм и песимизъм.

Пророческите думи на еп. Методий Кусев за горчивите плодове от семената на безбожието, които се насаждат безотговорно в сърцата и умовете на учениците, отравят атмосферата на българското училище и застрашават бъдещите поколения на България, се потвърждават след няколко десетилетия по безспорен начин, когато тези антихристиянски идеи достигат до нов етап на своята още поразителна изява в обществената и политическия живот на нашата Родина.

С това заветите на митрополит Методий Кусев и неговите прозрения за християнското нравствено възпитание и училищното образование в нашето общество стават още по-актуални и днес, когато честваме 180 години от неговото рождение и се прекланяме пред църковната и просветната дейност на този истински духовен будител и „строител на съвременна България“.

Доц. г-р Костагин
НУШЕВ

От стр. 1

Като архимандрит Методий Кусев е протосингел на Екзархията и отговорник за училищното дело в Македония и Одринска Тракия.

Той придобива специалното духовно и богословско образование в Киевската духовна семинария и Духовната академия в Санкт Петербург през 80-те години на XIX в., след което се връща и става ректор на Цариградската духовна семинария. По това време се грижи за устройството на духовните и свещенически училища, за разкриване на прицърковни начални и средни училища и за българските гимназии в земите извън пределите на освободеното Княжество България.

Навсякъде, където служи на Бога и родното паство, Методий Кусев проявява духовна ревност, трудолюбие и старание за подобряване на учебната дейност и възпитание на младите в духа на християнските добродетели. Той възприема добрите образци за духовно образование в Русия и се стреми да усъвършенства учебните програми и учебните планове на българските духовни школи и свещенически училища.

В този процес на активно училищно и просветителско дело Методий Кусев вижда и пагубното действие на новите социа-

листически идеи върху съзнанието на младите хора, както в Русия така и в България. Запознат с новите европейски тенденции в областта на богословието и философията и познаващ отблизо учебното дело на Българската църква, опитният духовник вижда някои от пагубните влияния на светските рационалистически идеологии на нихилизма, социализма, толстоизма и осъзнава пагубното влияние на антихристиянската пропаганда върху съзнанието на учащата се младеж.

Много от тези идеи, които идват от Западна Европа или Русия и си пробиват път сред българските учители, започват да влияят отрицателно на подрастващите, на училището като образователна институ-

ция и на цялото общество.

Духовно-просветна и пастирска дейност

През 1894 г. архим. Методий Кусев е изпратен за временно управляващ на новата Старозагорска епархия. На 24 април той получава епископско ръкоположение и титлата „Велички“, с което му е поверено високото достойнство на наследник на св. Климентовата древна епископска титла. Така закръпен духовно в традициите на Охридската архиепископия и закален в духовната борба за независима Българска църква в родния му град Прилеп, преминал през борбите на Българската екзархия в Цариград като архимандрит и протосингел, който отговаря за училищното дело на родна-

„Тоя твърде смел и предприемчив прилепчанин не оставял събитията да го изпреварват, а искал сам да ги създава, познавайки... политическото положение в Македония, при което могло да се очаква не само противодействие от страна на турци и гърци, но и дезориентация от страна на самото българско население... Българското население в Македония било подложено на тежко гонение, затворите са били пълни, а големи групи македонски заточеници се намирал вече в Анадола. Архимандрит Методий схващал, че при такава обстановка трябва да се действа бързо и решително...“

КИРИЛ Патриарх Български. „Българската Екзархия в Одринско и Македония след Освободителната война 1877-1878“, Т. I, книга първа, стр. 624

ЦЪРКОВНО ИЗКУСТВО

Време за преоткриване на православно българско академично църковно изкуство на XX век

От стр. 1

Все пак, академичното църковно изкуство идва у нас тържествено – в катедралата „Св. Александър Невски“, чрез големия интернационален колектив, за когото новопостроеният храм е сякаш продължение на ателиетата на Рисувалното училище. В най-големия храм на Балканите не намира място възрожденският иконостас с неговите антропоморфни елементи, за да се завърнат чрез прекрасна възстановка от бял мрамор средновековните каменни олтарни прегради, внушителният балдахин, амвон, тронове, проскинитарии, балкон и особено златният купол.

През междувоенния период заедно със стандартните църкви, които с малки разлики се строят из страната, идва момент да се появят новите модерни български решения. Една от най-красивите модерни църковни сгради в София – „Св. вмчца Параскева Иконойска“ – остава скрита сред кооперациите и със съдържания си

църкви като част от местната школа по архитектурна реставрация и византийска иконография.

Повечето от художниците работят на фронта, в храма, в обществени и частни сгради, в театъра и за промишлеността и често реализират идеи и поръчки с различни материали и в различни пространства. Сдруженията са свързани още и със стиловата им и идейна ориентация, а светското им призвание повлиява по специфичен начин иконописта. Военните години носят в творбите им реализъм или символизъм, а мирното време подчертава други аспекти на модернизъм или традиционализъм като театралността или молитвеността.

Историческите композиции в храма се появяват по-изразено след средата на века, но този процес започва още преди социалистическия реализъм и преди църквите да се превърнат в предствителни туристически обекти и да се култивира масов светски интерес към църковните старини.

През 50-те години Шелехов, освен няколко иконостаса и храмове, сред множеството изработени икони изгражда сложната композиция на „Всички български светии“ за прославлянето им. Като богослов и зограф води курс по иконография и технология в Духовната академия и създава манастирски ателиета, които впоследствие изгълняват икони за българските храмове по света. Ростовцев със своя колектив изписва десетки централни градски храмове, предимно с образите на български и руски светци.

През последните две десетилетия на XX в. се достига до кулминацията на провежданата от Людмила Живкова забележителна културна политика и в областта на православното културно наследство, в унисон с дългогодишната съветска традиция по вешо опазване на църковните ценности, макар и извън контекста на реален духовен живот. Трансформиращите обществената ситуация мероприятия по подготовката на честването на 1300-годишнината на българската държава съживяват и съхраняват множество храмове и артефакти и същевременно включват елементи от църковното изкуство в светски произведения и инициативи. До момента все още не е достатъчно проучен приносът на множеството специалисти, работили в областта на опазване на църковните старини и продължаване на православните художествени традиции, а резултатите от този сериозно субсидиран и организиран труд вече се губят.

В началото на 90-те години успоредно с унищожителната политическа и църковна поляризация при обществените промени у нас се възстановяват и преосмислят отново връзките с другите Поместни църкви и културния обмен чрез миграции. В същото време се развива стремеж към репродуцирането на иконописни произведения от все по-ранен период на християнското изкуство, като се достига до ранновизантийския, когато

отчасти се определя канонично насоката на църковната стилистика. С утихването на суматохата от прехода и усиленото храмостроителство, конкурентността у нас се развива в условията на свободен и невидим пазар. В сферата на творчество принадлежаща към интердисциплинарната област на богословието и характерна дотогава предимно за реставратори и стенописци, сега са привлечени изящници откъм трактовката на натурата и приложници с уменията им в областта на стилизацията, декоративността и шрифта.

Основен проблем, особено при работа на платно, по образци, чрез колаж и копиране и без проектиране, се оказва трудността да се компенсират деформациите и диспропорциите при изваждане на дадено произведение от конкретния му изобразително-пространствен контекст.

Художествените проблеми на иконописта започват да се приемат за канонични и догматически въз осно-

ва на частни богословски и иконографски мнения на отделни изследователи и иконописци, които тълкуват променени от времето изображения преди професионалното им разкриване и реставрация...

Затова водещи експерти в разбирането и представянето на църковното художествено творчество постепенно се оказват преподавателите по църковни изкуства. Като успяват да създадат нови школи, да ръководят ефективни екипи и да поддържат добри работилници за храмово изкуство, да напишат полезни наръчници, първо на тях се удава да променят тенденциите на имитативност, понякога и с известна маниерност в собственото си творчество, за да са по-ясни за другите. Така се възвръщат традициите на сдружаване на зографите и у нас отново настоятелствата се обръщат за благоукрояване на своя храм към учебните заведения или сдружения на иконописци, наред с практиката на поверяване на отговорността на свои енориаши – иконографи или реставратори.

В наши дни светското глобално общество с политиката по опазване на културното наследство предоставя на обществеността оптимален достъп до православните храмове от древността до съвременността. Това ново обстоятелство не би следвало да възпрепятства, а да обогатява духовното творчество като изконна част от преданието, където неведнъж църковната стенопис се обновява. Съкровищницата на църковното наследство, включително и на XX в., когато паметниците на православна култура неусетно изпълняват ролята на носители на духовността, днес се проучва от все повече усърдни изследователи от различни области, от храмове, манастири, музеи, галерии, медии, университети, институти, академии, издателства и отделни съвременни възрожденци.

Следва
Лиана ГЪЛЪБОВА

колерит сякаш се слива с кварталата. Огромният куполен храм от Торньов с прекрасната сецесионова дърворезба на Травнишки, затрудняваща обаче богослужението, а страничните параклиси сякаш се сливат с олтарните пространства, по които все още няма стенописи.

Преустроеният от Васильов и Цолов катедрален храм „Св. Неделя“, с иконостас от Травнишки и стенописи от колектива на Николай Ростовцев, от 70-те години отговаря по съдържания си колорит на модерната сграда на Софийската митрополия, но не и по структурата си.

Сходен вид имат църквата „Св. мчци Кирик и Юлиана“ в Банка и някои други храмове из страната, които в сайтовете им са определени като умалени копия на патриаршеския храм.

През този период, както и в наши дни, в страната се построяват и няколко временни здания за църкви, които са образец за нетрадиционни решения, а впоследствие им се добавят куполи, апсиди и камбанарии.

През тридесетте години на XX в. се съчетават опитът на първото поколение художници с амбициите на техните ученици и се създават няколко забележителни екипа зографи, резбари, скулптори и декоратори. От орнаменталния стил на Тачев и Баджов и живописиста на Митов, Мърквичка, Петров, Иванов, Апостолови и др. Узунов и Маринов променят подходите в стилизацията, Гудженов и Кожухарови поставят акцент на академизма, а Георгиеви, Желязков и Богданови ценят повече декоративността.

Докато живописните печатни икони на Малецки се тиражират из цялата страна и по целия свят и до днес могат да се открият почти във всеки храм и дом, художникът поема реставрацията на Руската църква и през годините съхранява не един важен музеен експонат, като Самарското знаме. По същото време Йорданов и Ростовцев проучват и реставрират българските

ЗАПОЧНА АБОНИРАНЕТО ЗА „Църковен вестник“ – 2019 г.

1 година	30,00 лв.
6 месеца	15,00 лв.
3 месеца	7,50 лв.
ед. цена	0,70 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА
СВ. СИНОД, София – 1000, ул. „Оборище“ № 4
тел. 02/987-56-11 / в. 245
За абонамент: 02/987-56-11 / в. 131
e-mail: sinizdat@gmail.com

Отговорен редактор на броя:
Александра Карамихалева

Материали се приемат в електронен формат.

Сумите за абонамент да се изпращат по банкова сметка или с пощенски запис на името на Танка Тончева Христова, като се изписват точният адрес и пощенският код на абоната!
Банкова сметка на Синадално издателство на БПЦ:
УниКредит Булбанк – София, ул. „Алабин“ № 58
IBAN BG97UNCN96601018147018, BIC код: UNCRBGSF

„Църковен вестник“ съдържа свещени текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.